

ДИАЛЕКТНАТА ДЕЛИТБА НА БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК, ОТРАЗЕНА В НАЙ-НОВАТА КАРТА НА ИНСТИТУТА ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК – БАН

Ана Кочева

Институт за български език – БАН

Българският диалектен език днес, поради промени от извънезиков характер, се открива във и извън държавните граници на Р България в трите историко-географски области: Мизия, Тракия и Македония. Той има оригинална самобитност: през IX в. е класически славянски език, а сега – екзотичен балкански език, характеризиращ се при **имената** вече с безпадежност, с богато членуване, с аналитично образуване на степените за сравнение, с удвояване на допълнението и др.; при **глагола** – със заместване на инфинитива с *да*-конструкция, с аналитично образуване на бъдеще време с частици и др. Тези граматични черти (с незначителни изключения) са характерни за **всички** диалекти и върху тях се изгражда спецификата на българския език като **единствен славянобалкански език в света**. Тази характеристика е потвърдена и от стотици чуждестранни изследователи.

В областта на фонетиката и лексиката обаче разликите между диалектите са по-съществени и върху тях преди всичко се извършва диалектната делитба.

От особеностите с класификационен характер за българските говори (поради невъзможност тук да бъдат изчерпени изцяло) ще бъдат посочени само най-ярките, известни в диалектоложката литература като диагностиращи. Под диагностиращи черти (срв. *диагноза* в най-широкия смисъл на думата) се разбират онези типични и оригинални белези на даден диалект, които веднага се хвърлят в очи у носителите на другите съседни диалекти или на книжовния език като силно отличаващи се, и въз основа на тях веднага може да се определи по-тесният или по-широк обхват на региона, където те съществуват. Примерите, които се привеждат тук, са подбрани преди всичко въз основа на тези белези.

Най-голямата равномерна делитба на българското езиково землище на две големи части – източна и западна – се извършва на основата на застъпниците на старобългарската ятова гласна, отбелязвана като ъ и звучаща като много широко е – *ê* или *’ă*. Този неин стар изговор пред твърда съгласна или срчка с непредна гласна като звук, среден между е и а, липсващ днес в

книжовния език, е запазен частично най-вече на Изток. Във вертикална посока, като се започне от устието на р. Вит при Дунав и се стигне чак до Солун, се откриват говори на селища, които, ако бъдат свързани с успоредни помежду им линии (изоглоси), винаги ще разделят територията на българския език на две части: **източна** – с **широки** рефлекси **'а** и **ê/'я** на **ѣ** (*б'ал, бѣл*) и западна – с **тесен** рефлекс **е** на **ѣ** (*бел*). Броят на тези изоглоси се увеличава от различните рефлекси в разните позиции на сегашните застъпници на **ѣ** – пред мека съгласна или сричка с предна гласна (*гол'ами, голѣми, голѣми*), в съседство с шумкави съгласни (*гр'ашка, грѣшка, грѣшка*); в края на думата (*добр'а, добрѣ, добрѣ*) и пр.

Всички разнородни успоредни линии от устието на р. Вит до Солун образуват цял сноп от изоглоси, който се нарича **ятов изоглосен пояс**. На места ареалът, оформен от този пояс, се отнася до площ, достигаща дори 100 км, затова на разглежданата зона трябва да се гледа като на цяла и нова – трета (самостоятелна) зона (област). Ятовата граница на лингвогеографската карта, в този смисъл, не е една-единствена изоглоса, която дели езиковата територия на две половини, а по-широко лингвогеографско пространство, отразяващо плавния преход на източнобългарското наречие към западното (или обратно). В ятовия изоглосен пояс се намират изцяло (или с определени части) такива диалекти като белослатинско-плевенския, тетевенския, ботевградския, пирдопския, панагюрския, елинпелинския, ихтиманския, чепинския, разложкия, бабяшкия, гоцделчевския, петричкия, серския и солунския говор). В това пространство (и покрай него) се откриват със същата посока (север – юг) и други успоредни разделителни линии, но на други диалектни явления, напр. запазването или изпадането на **ѣ** в облиците *дъно//дно* (от старобългарския период); мястото на ударението във формите *йайѣ//йайѣ* (от среднобългарския период); отсъствието или наличието на лабиализация във формите *жив – жув* (от новобългарския период) и т.н. Това по-голямо пространство от изоглоси, в което се включва и ятовата изоглосна зона, образува вече много широката **централнобългарска изоглосна област**, която също дели Изтока от Запада. Широк архаичен рефлекс на **ѣ** като **'я** е запазен и в българските говори от Крайния югозапад в Албания (Корчанско), а също така и в писмени паметници от XVI в. в Костурско, което е свидетелство, че ятовата (и централнобългарска) изоглосна област след Солунско е завивала силно на югозапад и е обхващала в ареала си българските говори, разположени на територията на днешна Албания. Така на отделни места в големия западнобългарски екав масив се появяват „оазиси“ от източни якави или широкоекави (**'а** и **ê**) форми, както и обратно, на изток, макар и рядко, пак островно – западни форми (с **е**). Тази констатация е свидетелство за единството на българския език в миналото и днес.

Източнобългарски говори

Откриват се на изток от ятовия изогlossen пояс и обхващат пространството, обградено от Дунав на север, Черно море на изток и редица райони от Бяло море на юг.

Делят се на няколко групи, по-значителни от които са североизточните и югоизточните диалекти.

Североизточни диалекти

И географски, и езиково биват няколко вида, но основните са представени от два ареала – мизийския и балканския.

Мизийски (или източномизийски) говори

Разпростира се в Източна Мизия, т.е. в Дунавската равнина на изток от Янтра, на юг от Дунав и на север от Стара планина. Българското северно Черноморие е най-източната им граница. Макар че са архаични, в резултат на експанзията на по-будното и енергично балканско население, слязло в равнината през XIX и XX в. и смесило се с автохтонното (хърцойско), голяма част от тях са загубили редица свои особености и сега вече биха могли да бъдат разглеждани като мизийско-балкански, или дори още по-общо, като смесени североизточни диалекти.

От тях добре са съхранени три мизийски диалекта, доста близки помежду си: **шуменският** (или плиско-преславският, в т.ч. и **съртският** в Провадийско), **гребенският** – в Тутраканско, Силистренско и донякъде в Русенско, и **капанският** – в Разградско. Тези говори са налице и в Северна Добруджа (днес вече в Румъния).

Балкански говори

Разпростира се в обширния Старопланински и Средногорски ареал. Заради ударената членна форма *-ът* (-ъ, -а, -ê), тип *вратът//вратъ* и др., и неударената: *л'а̀ба* цялото наречие носи името **ът-диалект**. От тази област (Сопот, Калофер, Копривщица и др.) през епохата на Възраждането произхожда значителна част от най-големите български писатели – създатели на книжовния новобългарски език.

Балканските говори се подразделят на няколко подговора: **централен балкански** (или **габровско-ловешко-троянски**); **котелско-еленско-дряновски**; **пирдопски**; **панагюрски**; **тетевенски**; **подбалкански**.

Югоизточни (рупски) говори

Заемат Тракийската равнина на юг от подбалканските говори и достигат отчасти до Бяло море. На изток се простират до Черно море; на запад някои ареали (западнорупските) се включват в ятовия изогlossen пояс. Обхващат Северна Странджа (в Р България) и Южна Странджа (сега в Турция), Горна Тракия (Маришката низина в Р България), Долна (сега Турска и Гръцка) Тракия; по-големия дял от Родопската област (в Р България); малка част от южните Родопи (сега в Гърция). Независимо от силното

диалектно членение, дължащо се на разнообразния релеф и на сложната историческа съдба – насилствени масови помохамеданчвания, всички те имат общи особености, въз основа на които се изгражда тяхното единство: голямо количество меки съгласни, в това число и меки шушкови (*ж', ч', ш'*); запазена беззвучна съгласна *х* (*h*); лабиализация на *и* в *'у*; отчетното ударение; множество съхранени падежни облици; окончание *-ъх* вм. *-ох* в I л. ед.ч. мин.св.вр.; умалителни форми при имената; повторителни глаголи с наставка *-ицам* и т.н.

Източни рупски говори

Простират се в Странджа (Българска и Турска); Тракия (Българска и сега Турска и Гръцка). В равнината местното население силно се е смесило със загорци (според някои изследователи – преселници от Мизия), с носители на подбалкански говори и с др. Източнорупските говори са два вида: странджански и тракийски.

Странджански говор

Простира се на север в българската част на Странджа и на юг – в турската. Насилствено изселените носители на южностранджанските говори след войните на Балканите днес живеят на различни места в Източна България. В България странджанският говор бива източен – в Тракия и западен – в Сакар. Западният е известен по-скоро като грудовски или факийски (по името на средищното селище в района – Факия). И той е разделен на две части – в България и в Турция. За него се допуска, че има югозападно-български преселнически характер.

Тракийски говори

Те са многобройни и разнотипни. Автохтонните тракийски диалекти са близки до родопските, но не са толкова архаични – те отразяват по-късен етап от тяхното общо развитие. Представени са от два типа: северен – в България: Първомайско, Хасковско, Свиленградско, и южен – в Беломорска Тракия, носителите от която са насилствено прогонени в началото на XX в. след войните и са се преселили в различни части на Източна България.

На Малоазиатския бряг на Мраморно море е имало около 20 български села, населението на които е било насилствено изселено в България след войните в началото на XX век. Говорът на малоазийските българи общо взето е от тракийски тип.

Среднорупски (родопски) говори

Простират се в Родопите. Запазили са архаични и самобитни особености. Според редица изследователи диалектите образуват самостоятелно трето голямо българско наречие от ранга на североизточното и западното българско.

Във фонетично отношение повечето от говорите притежават широките гласни *ê* и *ô*, които не са особеност на книжовния език. Широкото *ê* (или

ä), както вече се спомена, е със запазен гласеж на старобългарския ъ и напомня съвременното „блеещо“ произношение на английското e в думата *camping* (caemping), а широкото ô, звук, среден между o и a – на френското широко o в думата *hôtel*. От историческа гледна точка, диагностираща черта за тези диалекти е съпадението на четирите старобългарски гласни ъ, ъ, ѧ, Ѧ една вторична ерова гласна ъ₂ (л'ъсно, дъш, п'ът, мъка), която, от своя страна, на едни места вторично се изяснява в ô (л'ôсно, дôш, п'ôт', мôка), на трети, след стесняване на ô, преминава в o (л'òсно, дош, п'от', мòка), на четвърти ъ₂ рефлектира в a (л'âсно, даш, п'ат', мака). Любопитна особеност за някои говори е преходът o → a във от ударение, напомнящ руския акавизъм (*гôра*, но *гарйца*), а също така и привидното пълногласие (*вретено* → *варетено*). В морфологично отношение, оригинална черта представлява тройното членуване на имената в зависимост от „отдалечеността“ на предмета или принадлежността му към определен клас – с елементи: -с, -н, -т (*главаса* – *главана* – *главата* и т.н.) Обобщаването на формите с -н (*главана*, *маждон*, *детено*), а не с -т днес, говори за собствен „родопски“ път на развитие, различен от книжовния. В сравнение с другите български говори количеството от съхранени стари падежни форми тук е най-голямо. Лексикално, родопските говори пазят също архаична общославянска лексика: *пòдзим* (есен), *кутри* (който) и т.н.

Делят се на множество диалекти и поддиалекти като **смолянски (централен родопски) говор**; **широколъшки говор**; **хвойненски говор** (или говорът на областта Ропката; **златоградски**; **павликянки говор** на българите католици в Пловдивско и Свищовско – стари преселници от Родопите; **тихомирски**; **девесилски говор** (Крумовградско).

Западнорупски говори от южната част на ятовата изоглосна зона

Представяват естествено продължение на родопските говори на запад (по долните поречия на Места и Струма в България и Гърция). Като се изключи зияховският говор (ъ > e), всички останали говори (в Разложко, Гоцеделчевско, Драмско, Валовишко, Сярско) в различни позиции имат широки застъпници на ъ като 'a или ê под ударение.

Солунският говор е най-представителният и най-архаичният югоизточнобългарски диалект от западнорупски тип в ятовата зона. С широките си рефлексии на ъ, със следите от назализъм – *зъмп* (зъб), *дъмп* (дъб) и общия застъпник на ъ и ѧ (*бёл*, *хлёп* и *йёгне*, *пулёна*, *жёба*, *чёша*) той несъмнено е родина на Кирило-Методиевия старобългарски език. Изследван е многократно от наши и чужди учени въз основа на диалектите на трите села – Сухо, Зарово и Висока. Това е т.нар. солунски говор (в тесния смисъл на думата). Тъй като много от неговите старинни особености се откриват на юг – в Странджа, Родопите, а дори и в Корчанско, Албания, под солунски говор (в широкия смисъл на думата) – според редица учени

– трябва да се разбира цялата южнобългарска говорна област: на изток до Цариград (Истанбул) и на запад – до Корча.

Други западнорупски диалекти от южната част на ятовата изоглосна зона са драмско-серски; гоцеделчевски; разложки; бабяшки.

Западнобългарски говори

Най-общо се откриват на запад от ятовия изоглосен пояс и имат е рефлекс от ъ: *бѣл* – *бѣли* – *бѣли*. Те обхващат пространството, обградено от р. Дунав – на север; долината на р. Българска Морава и албанските планини – на запад; езерния район в южната част на географската област Македония – на юг. Всички те имат слаба редуция на неударените широки гласни или въобще не я познават; повечето от тях превръщат меките *т*’ и *д*’ в *к*’ и *г*’ (*цвѣк*’*е*, *грѣзг*’*е*); палаталните съгласни са малко на брой – *л*’, *н*’, *к*’ и *г*’, но са силно меки. Делят се на два големи дяла: северозападен и югозападен.

Северозападни диалекти

Географски и езиково са няколко вида, но основните са два: същински (или западномизийски) и крайни северозападни.

Същинските (или западномизийските) говори от своя страна са представени от два диалекта: белослатинско-плеვენския, част от който се намира в северната половина на ятовия изоглосен пояс (и на централнобългарската изоглосна област), и от видинско-ломския говор.

Обединяваща черта за същинските северозападни говори е общият ъ-рефлекс на старобългарските гласни ъ и ж под ударение (*сън* и *зъп*), т.е. това са ъ-говори, за разлика от други западни говори, които имат предимно по два рефлекса: крайните северозападни -ъ (*сън*) и -у (*зуб*), и югозападните -о (*сон*) и -а (*зап*). Втора обща черта са единствените застъпници на праславянските съчетания *tj* и *dj* като *шт* (*къшта*) и *жд* (*вѣжди*).

Крайни северозападни говори

Простират се върху ареалите, очертани от двете страни на днешната българо-сръбска и македоно-сръбска държавна граница. Подразделят се на две части: а) **погранични (у < ж) говори** в Белоградчишко, Трънско, Брезнишко (у нас), Кривопаланско, Кумановско, Тетовско (Р Македония) и Цариградско (Димитровградско) и Босилеградско (Р Сърбия) и б) **моравски (у)-говори** по поречието на р. Българска (Южна) Морава (Р Сърбия). Критериите за отнасянето на тези говори към крайните северозападни диалекти са единствено лингвистични. Всички те се обединяват в единство въз основа на типични фонетични, акцентни и особено граматични черти: наличие на характерната за българската фонетика ерова гласна ъ: *сън*, *дъш*, *бъчва*, *тъмно*, *лъжем*, *дъска*, *дъстър*, *свѣкър*, *стъръц*, *петъл*; окситонно ударение, нехарактерно за сръбски, в случаи като: *женá*, *главá*, *винò*, *детè*, *кроснò*, *момчè*, *сребрò*, *челò*, *моè*, *твоè*, *дойът*, *кройът*, *видѣх*, *расказáх*,

минал, ходил, бил. Най-съществената морфологична черта, по която тези говори рязко се отличават от сръбския език, е аналитизмът на именната им система и въобще аналитизмът на целия граматичен строй. Докато в сръбски седемпадежната деклинация е добре запазена, в крайните северозападни говори тя е разрушена, така както в целокупния български език, т.е. свежда се само до отделни падежни остатъци. За сметка на безпадежната морфология и безпадежния синтаксис тези диалекти на българския език са развили основната категория определеност (отново нехарактерна за сръбски), изразяваща се в поява на членна морфема (на места членът е дори троен, какъвто е в Родопите и на запад от р. Вардар). В крайния Северозапад членната морфема при имената от м.р. ед.ч. е **-ът** (*човѐкът*); **-та** – при имената от ж.р. ед.ч. (*женàта*); **-то** при имената от ср.р. ед.ч. (*челòто*); **-те** при имената за мн.ч. за м. и ж.р. основно (*мужѐте, женѐте*) и **-та** за ср. р. (*селàта*).

В районите с троен член освен членна морфема с елемент **-т** са налице и облици с **-в** елемент (тип *човѐкъв, женàва, детѐво*) и с **-н** (тип *човѐкън, женàна, детѐно*). Докато българската граматична система е свързана с идентичностната същност на диалектите, с техния **център**, сръбските елементи се отнасят до тяхната периферия, до отделни елементи, срвн. обликът *мòжемо*, при който става дума за едно-единствено лице (първо) и едно-единствено число (множествено).

Ако се отиде по-нататък, ще достигнем само до трите основни глаголни времена в сръбски (тук не се имат предвид някои остатъци от другите времена) и до деветте времена в българските диалекти. Прибавим ли и деветте български времена на преизказното наклонение, общото им число ще достигне до седемнадесет-осемнадесет – такова каквото е за целокупния български език, т.е. за почти всички български диалекти. С една дума, българският език е единственият **славянобалкански** език в света и **всичките** му диалекти споделят фундаменталните му **граматични** особености, които имат **уникален** характер.

От крайните северозападни говори най-самобитен е **трънският**. В **Северна Македония** описаният по-горе тип говор продължава в Кривопаланско, Кратовско, Скопско-Църногорско, Тетовско и Кумановско. И в **Западните покрайнини** диалектите са от същия тип, т.е. те са продължение на ареала от сегашната територия на българската държава: царибродският (димитровградският) – от Западнософийско и Годечко; босилеградският – от Кюстендилско.

Югозападни говори

Разпростира се в Р България по високите западнобългарски полета на юг от Стара планина и Витоша. Обхващат редица диалекти от Пиринския край (без неврокопския (гоцеделчевския), който е източен по тип от ятовата

изоглосна област) и продължават ареалите си във Вардарска и Беломорска (Егейска) Македония на запад от Солун. Югозападните говори с участието на книжовници от тези краища са взели важно участие в първия етап от създаването на новобългарския книжовен език през епохата на Българското възраждане (Отец Паисий, К. и Д. Миладинови, К. Шапкарев и мн. др.) Подразделят се на две части: същински югозападни или централни а-говори и крайни югозападни (не-а-говори).

Същински югозападни или централни а-говори

Второто название **централни** е свързано със средищното географско място, което заемат (центъра) на българското езиково землище, а синонимното наименование а-говори – с общата им черта, че във всички тях рефлексът на старобългарската задна носова гласна ж е а (срвн. *С ма̀ка се ва̀ди за̀п на ма̀ш* (С мъка се вади зъб на мъж). Като се изключат източнобългарските а-говори от ятовия изоглосен пояс с широки рефлексии от ж и ъ едновременно от типа на пирдопския (*б'ал, маш*) и разложкия (*бѐл, маш*), централните а-говори, макар и южнобългарски по характер, започват от Северна България – Врачанско, навлизат през Искърския пролом в Южна и широко се разстилат в Източносоефийско и Самоковско, след което обхващат долината на Горна Струма и преливат също много нашироко в Р Македония в Източната и Средищната част, от двете страни на р. Вардар. Тези а < ж говори от всички страни са заобиколени от не-а-говори, поради което и лингвистично, а не само географски, са наречени централни. Югозападните говори, общо взето, не познават (или слабо познават) редуцията на широките гласни в тесни, т.е. имат „чиста“ фонетика, такава каквато е в съвременния български книжовен език. От своя страна, централните а-говори се подразделят на две части по отношение на застъпника на ъ в коренна сричка (*дъш, сън*). В северната част на ареала той е а (*даш, сан*): Южноврачанско, Свогенско, Западноботевградско, Източносоефийско (Елинпелинско), Самоковско, а в южната – о (*дош, сон*): Дупнишко, Кюстендилско, Благоевградско, Петричко (в България); Делчевско, Струмишко, Щипско, Велешко, Прилепско, Битолско (в Р Македония).

Крайни югозападни, или не-а-говори

В миналото тези архаични диалекти са били от югоизточен тип (срвн. и досега запазените говори с редица източни особености в Костурско и Корчанско), но по-късно са изпитали влиянието на югозападните а-говори и днес имат смесен характер (вече с преобладаващо западни черти). Крайните югозападни диалекти обграждат централните а-говори от юг и запад. В зависимост от това се подразделят на две групи: южна и западна.

а) **Южната** се открива предимно в Гърция и отчасти в Р Македония и Албания. Започва от Западносолунско и Ениджевардарско, преминава през Кукушко, Воденско, Южнолеринско, а оттам завива към Кайлярско и Костурско.

По-голямата част от нея е представена от ъ-говори (т.е. ж > ъ): Ениджевардарско, Воденско, Кукушко, Южнолеринско, Преспанско. Към нея се отнася и гевгелийският ъ-говор в Р Македония. Всички заедно имат облици от типа на книжовните: *мъж, път, зъп*. В различните села на Костурско, Кайлярско и Преспанско, освен формите с ъ, могат да се открият и такива с остатъци от назализъм с различна вокална основа: ъ (*зъмп, мъни*); с â (*зâмп, мâни*); с л (*злмп, млни*), дори и с а (*замп, мани*). Без остатъци от назализъм (само с орални гласни) в Костурско и Преспанско има облици с л (*злп, мли*); с а (*зап, маи*); с â (*зâп, мâи*) и др. Застъпниците на старобългарската предна носова гласна () като *-ем, -ен* също са представени в костурските форми с остатъчен назализъм (*ѐрембица, говѐндо, ензѝк*). Своеобразно съхранената назалност е налице и в съседния изключително архаичен **корчански говор в Албания** в селата Бобошица и Дреновяне (*дâмбо, зъмби, кандѐла* – за ж и *гр'âнда, з'âнт, йâндро* – за я). Образец: *Свâ ѐсти шамѝйа от стò и пендѐсе године*. (Това е кърпа от сто и петдесет години). Този диалект от крайния югозапад е запазил дори „източнобългарския“ (всъщност старобългарски) общ изговор на ъ и ъ като широка гласна 'â (=ê) във всяка ударена позиция (*б'âл, в'âра, дв'â, н'âшчо* – за ъ и *йâгне, йâйце, жâба, жâби* – за я). Този факт от Корчанско (а и от Солунско и Родопите на изток) е едно от най-сигурните доказателства за българския етнически характер на Кирило-Методиевия език. Любопитство будят и други „източни“ черти на говора като двуфонемните застъпници **шч, ждж** < **шт', жд'** и лично-показателните местоимения *той, тас//тази* и пр. за 3 лице.

б) **Западната** част на крайните не-а-говори обхваща най-западния дял на Р Македония (с охридския, стружкия, дебърско-галичничкият, реканския и гостиварския диалект); в Албания (с голобърдовския). И тези говори, подобно на южния дял, са преди всичко ъ < ж диалекти (*зъп, път, мъи*). Изключение от това състояние правят говорите: а) в Дебърско, където вм. ъ откриваме о (*зоп, пот, мои*), което навярно е получено от първоначално ò след стесняване. Основание за това предположение ни дават най-новите проучвания на съседния голобърдовски говор в Албания, в записите за който последователно е отбелязвано ô (*зôби, пôt, мôжи*); и говорите на Радожда и Вевчани в Стружко и на с. Лин (в Албания), при които в зависимост от позицията, застъпниците на ж са два: è (като в Еркеч и в Тетевен), но не и след лабиална съгласна (*зѐби, сѐбота*) и след лабиална съгласна – ô (*мôи, пôt*). Други „източни“ черти са отразени в рефлексите на **tj** и **dj** като **шт, жд** (*лѐшита, игрâешти* 'играейки') и в липсата на окончание *-м* при глаголите от 3 спр. в 1 л. (*йâс йма; йâс йâда*).

Черти на крайните северозападни и на крайните югозападни говори се откриват смесено в т.нар. гóрански говор, разположен в три държави – Албания, Косово и Р Македония.

Появата на „източни“ черти на Запад и на „западни“ на Изток не само в тези, но и във всички разгледани досега случаи е най-неопровержимото доказателство за единството на българските диалекти в техния многовековен исторически развой върху цялото езиково землище.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- BDA (2002). *Obobshtavasht tom. Ch. I–III Fonetika. Aktsentologiya. Leksika*. Otg. redaktor Iv. Kochev. Sofia: KIK Trud (kolektiv) [БДА (2002). *Обобщаващ том. Ч. I – III Фонетика. Акцентология. Лексика*. Отг. редактор Ив. Кочев. София: КИК Труд (колектив)]
- Kochev, Iv. (1980). *Osnovnoto dialektno delenie na balgarskiya ezik*. V: *Balgarski ezik* [Кочев, Ив. (1980). Основното диалектно деление на българския език. В: *Български език*]
- Karta na dialektnata delitba na balgarskiya ezik. (kolektiv). Sofia, 2014 [Карта на диалектната делитба на българския език. (колектив). София, 2014]

THE DIFFERENTIATION OF DIALECTS IN BULGARIAN LANGUAGE AS REFLECTED IN THE NEWEST MAP OF THE INSTITUTE FOR BULGARIAN LANGUAGE – BAS

✉ **Dr. Ana Kocheva, Assoc. Prof.**
Institute for Bulgarian Language
Bulgarian Academy of Science
52, Shipchenski prohod Blvd., bl. 17
Sofia, Bulgaria
E-mail: anak@abv.bg